

SIMON ALBERT 100

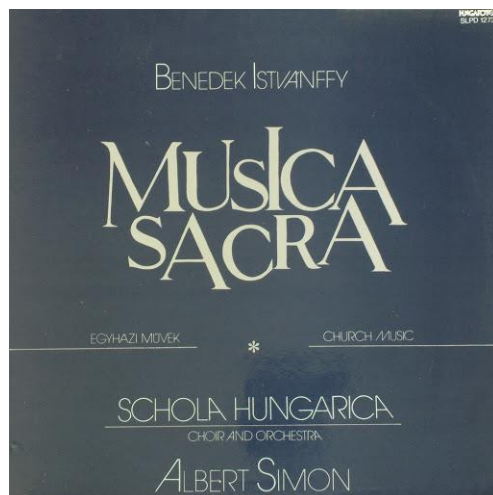
**(Makó, 1926. augusztus 18. – Budapest, 2000. február 17.)
Karmester, zenetudós és zenepedagógus.**

I.

DOBSZAY LÁSZLÓ EMLÉKEZÉSE¹

A huszadik század második felének egyik legnagyobb magyarországi zenésze-gyéniségét veszítettük el. Szakmailag elvesztettük már évekkel ezelőtt, amikor a remeteséget választotta. És szakmailag nem veszítjük el, mert sokan, nagyon sokan vagyunk, akik különböző okok miatt nem beszélünk róla, de tudjuk, hogy mesterünk volt és marad. Ismerősei élő legendának hívták: hangversenyeit, próbáit, de főként őt magát. Csend vette körül, mindenki zavartan hallgatott, azután a négy szemközti beszélgetéseken újból és újból halkán ráterelődött a szó. Az utánunk következő generáció kedvéért kötelességünk most – vagy inkább mostantól kezdve – megtörni a hallgatást, és beszélni róla. A zenei nagyságot nehéz leírni, és mégis meg kell kísérelni szabatosan beszélni róla, úgy, ahogy ő a szabatoságot kereste akkor is, ha a zenéről beszélt, még inkább akkor, mikor zenéül beszélt. Emlékszem, az Istvánffy-lemez felvétele közben visszahallgattuk az egyik tételt. Rám pirított: „te zenész vagy, ne gyönyörködj, hanem állapítsd meg pontosan, hogy mit hallasz”. (Mert ez a szabatoság nagyobb gyönyörűséghez nyit utat, mintha a fejünk ingadozik a zenehallgatás közben.)

¹ Muzsika 2000/4.

Offertorium II (a) : Jam virga Jesse (2:51)

Offertorium II (b) : O Jesu, amor mi (4:09)

Offertorium III (a) : Veni Sancte Spiritus (4:12)

Hymnus: Te Joseph celebrent (3:34)

Spiritus Domini (1:09)

© 1985 HUNGAROTON RECORDS LTD

Mégis, miben állt a nagysága? Ha azt mondjuk, szuggesztív, tévútra megyünk. A jó zenész szuggesztív, de nem minden szuggesztív zenész józenész. Hihetetlen hallása volt. Nem csak a tiszta hangra, hanem a tiszta hangzásra, a tiszta ritmusra, az egészben helyet találó legapróbb részlet, legapróbb árnyalat észrevételére, és igenis, a jótechnikára. (Olyan fokon értett a hangszerjátékhoz, a hangszeres technika minden mozzanatához, hogy bármely zenei kívánságát azonnal a technika nyelvén is kitudta mondani.) Igazi zenész volt, akinél nincs külön az anyag és az élmény. Utálta a zenére ráhordott érzést. Maga az anyag, az anyagszerűség volt nemcsak forrása, hanem szinte szentsége az érzésnek. Mindent tudott, amit a zenéről tudni lehet, s mindent ki tudott róla mondani, mégis hitt a kimondhatatlanban. Tudta, mert tapasztalta, hogy bármit mondunk, az csak arányaiban, mértékében, súlyában, zenei összefüggéseiben érvényes, ezt pedig nem lehet előre elhatározni, hanem a zene minden pillanatában döntési helyzetben kell lenni. Sokszor mondta: ne gyakorolj be semmit, hanem a gyakorlással hozd magad olyan helyzetbe, hogy a döntő pillanatban, a hangversenydobogón szabad légy az ihlet számára. Ne gyakorolj be semmit, hanem gyakorolj ki minden akadályt a darabból. A darabból? Persze hogy a darabot tudni kell. Ő azonban nem a darabot tanította, hanem mindig a játékost.

Tanította, vagyis olyan állapotba akarta hozni, amelyben teljesen szabaddá és készségessé válik a zene megvalósítására. Megőrijtette a zenészeket azzal, hogy tíz ütemet gyakorolt két órán át. Már a koncert előtt álltak, s még mindig nem játszották végig egyszer sem a művet. Azután egy pillanat alatt kész volt a darab. Mert a próbán voltaképpen egy lelki állapotot, egy készenléti állapotot, egy észlelési állapotot akart elérni mindenkinél. A részleten dolgozott, de sohasem a részről volt szó, hanem mindig az egészről: a darab egészéről és a játékos egészéről. Sokan vádolták azzal, hogy „perfekcionista”. Ez nem igaz. Nagyon is el tudta fogadni a gyengeséget, a hibázást, a tökéletlenséget, ha az egész valami jó úton történik. A hibák fáradhatatlan javítása végső soron azt szolgálta, hogy jó úton kezdjen el járni, gondolkozni, érezni (hangot és hangszert) a zenész. Nagyon szívesen és nagyon eredményesen tudott dolgozni átlagos tehetségű zenészekkel, ha egy bizonyos szerénység, fogékonyság, kereső, fülelő, kísérletező lelkület volt bennük. Amit nem bírt elviselni, az a magabiztos, mondhatni gőgös, kérlelhetetlen, mozdíthatatlan, hajlíthatatlan, végső soron durva „gépzenélés”, a zenében való erőszakosság.

Mert a benne élő zenének mindene az arányosság, hajlékonyság, a mértéktartás volt, melyet azonban tüzessé tesz a zenei anyag teljes „kijátszása”. Legszebb hangversenyein a zenei szabatosság és hajlékonyság, a formáló erő és báj, robbanékonyosság és elegancia olyan egyensúlyát éreztük, ami csak a legnagyobbaknál lehetséges. Talán kevesebben tudták, hogy a maga módján mennyire művelt volt. Nemcsak a hihetetlen mennyiségű zenei anyagra gondolok, amit fejében tartott, hanem arra a módra, ahogy nem a filiszter, hanem a szellemi ember biztos tájékozódásával mindig ráakadt a számára fontos írásokra, s azokat annyiszor, olyan fogékonysággal olvasta újra és újra, olyan intenzitással vetette össze saját tapasztalataival, hogy mindez tényleg asszimilált műveltséggé vált benne. Nehéz barát volt, de jóbarát. Fáradtságos volt órákat vele lenni, de a távolból visszapillantva mindig tudtuk, hogy megérte. Haragja és humora egyaránt hiteles volt. Nehéz örökséget hordozott és nehéz üzenetet. Harc volt az élete kívül és belül. De mindig a békességre vágyott, nem az üres, hanem a tartalmas békére. Mozart, Bartók békéjére – az Isten békéjére. Most már ez lesz az osztályrésze mindörökké. Nekünk pedig össze kellene szednünk magunkat. Egyszer el kellene mondanunk egymásnak mindent, amit róla tudunk, amire emlékezünk. Jóvá kellene tenni azt is, amit elhibáztunk vele. A legtöbbet úgysem tehetjük jóvá: azt, hogy nem használtuk ki a tehetségét. De mindenekfölött, szinte kétségbeesetten kellene keresnünk. Ki fogja pótolni őt? Ki lesz a mai és holnapi fiatalok ilyen tanítómestere?

II.²

A 20. század második felének egyedülállóan nagy hatású muzsikusa, aki a zene, a közös muzsikálás lényegét tanította növendékeinek. 1947-ben a budapesti Zeneakadémia zeneszerzés tanszakára nyert felvételt Viski Jánoshoz, ezzel egy időben vezényelt és ütőhangszeresként játszott a Vegyipari Szakszervezet zenekarában, amelynek hamarosan vezető karmestere lett. Az ütőkön kívül több más hangszeren is játszott, így gordonkán, fuvolán, kürtön, zongorán. 1948-tól a Zeneakadémia karmesterképző főtanzakán tanult, Ferencsik János és Somogyi László növendékeként. Már 1946-tól rendszeresen látogatta Weiner Leó kamarazene óráit. Harmadéves karmesterszakosként bérleti hangversenyeken dirigálta a Magyar Állami Hangversenyzenekart és a Magyar Rádió szimfonikus zenekarát. Karmesterként Bukarestben képezte tovább magát Constantin Silvestrinél és George Georgescunál.

Tanulmányai végeztével, 1952 őszétől a Magyar Állami Hangversenyzenekar karmestere lett, 1953–1955 között a Szegedi Nemzeti Színház zenekarában tevékenykedett. Ezután a budapesti Operaházban dirigált (1955–1959), 1959–1969 között az Országos Filharmónia szólistakarmestereként működött. 1962-ben Otto Klemperer meghívására több hónapot töltött Londonban a nagy német karmester mellett.

Zeneakadémista korától rendszeresen tartott előadással bevezetett hangversenysorozatot közönségnevelési célzattal. 1955-től A zene mindenkié címmel a Rádióban vezényelt és ismertetett hangversenyeket, számos rádiófelvételt is készített. 1959–1960-ban a Zeneművész Szakszervezet által fiatal muzsikusból, főként zeneakadémiai és konzervatóriumi hallgatókból alakított szimfonikus zenekar élén kezdte meg Simon Albert alapvető pedagógiai munkáját, amely egy újfajta, magas igényű zenekari művészképzést tűzte céljául. 1965-től rendszeresen volt meghívott résztvevője a darmstadti kortárs zenei fesztiválnak.

1969-ben lett a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára. A zenekari gyakorlat vezető tanáraként irányította az Akadémia zenekarát. Együttesével sok felejthetetlen hangversenyt, hangversenysorozatot adott. 1970–1981 között számos nagy koncertturnén ünnepelte a külföldi közönség is. Ebben az időben több lemezfelvételt készített. 1978 őszén Nyugat-

² Forrás: Wikipédia

Berlinben a nemzetközi Karajan zenekari versenyen ezüstérmet nyert együttesével. 1980-ban a párizsi Conservatoire-ba hívták meg vendégprofesszornak, ahol három évig tanított.

A hagyományos, 18. és 19. századi repertoár mellett Simon Albert nagy energiát fordított a 20. századi zene megismertetésére és előadására. Bartók Béla művészete egész életében foglalkoztatta: részletes analíziseket készített Bartók kompozícióiról, könyveket írt róla, 1983-ban a stuttgarti rádióban tartott Bartókról előadássorozatot. *Divertimento* tolmácsolása itthon és külföldön is nagy visszhangot keltett. Hangversenyein a nagy klasszikusok, Bach, Haydn és Mozart, Berlioz és Bruckner mellett Webernt, Stravinskyt, Berget, Schönberget, Varèse-t és Stockhausent, Bartókot és kortárs magyar zeneszerzők műveit vezényelte és ismertette meg behatóan muzsikusaival és közönségével.

Emléktáblája egykori lakhelyén (Budapest, V. ker., Zoltán utca 12.)

Ő kezdeményezte 1969-ben az Új Zenei Stúdió megalapítását.

Az 1980-as évek második felétől egyre visszavonultabban élt, a tanítás mellett Bartók-könyvein dolgozott és egy zeneértő közönség felnevelésén munkálkodott.

Díjai, kitüntetései

Érdemes művész (1986)

A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje (1996)

Simon Albert döntő hatást tett több magyar muzsikusz-generáció szemléletére és nevelődésére. Weiner Leó tiszta zenei szemléletet képviselő tanári és Otto Klemperer klasszikus német tradíciójú karmesteri tevékenységének örököseként a zene lényegét és a zenélés felelősségét tanította muzikusainak – nemcsak zenekara tagjainak, hanem mindenkinek, aki részt vett izzó légkörű, intenzív próbáin, hallgatta hangversenyeit, vagy alkalma volt beszélgetni vele. Nevelői és zenei előadói szemléletéről vall két idézet az 1970-es évek végén tett nyilatkozataiból: „Úgy érzem, hogy szakadatlan munkával minden elérhető és megvalósítható.” – „Meggyőződése, hogy zenei érzéseket csak zene válthat ki. Csak a zenei történés megéléséből származhat úgynevezett átélés...” Az előadó felelősségét hangsúlyozva Simon Albert egy mozarti mondásra hivatkozott: Zenész játssza azt, ami a kottában van, de úgy, mintha ő maga írta volna. Erről beszélt egy 1979-es nyilatkozatában is: „... nem létezik komolyan vehető technika invenció nélkül. De az igazi mégiscsak az, amikor az invenció teremti meg a maga technikáját. Minden új mű eljátszása, vagy a már játszott mű újbóli előadása, megújulást kíván – és ígér az előadónak, ha lüktető életre akarja váltani a legnagyobbak kottafejekbe leírt igazságát.”

III. SIMON ALBERT FELVÉTELEIBŐL

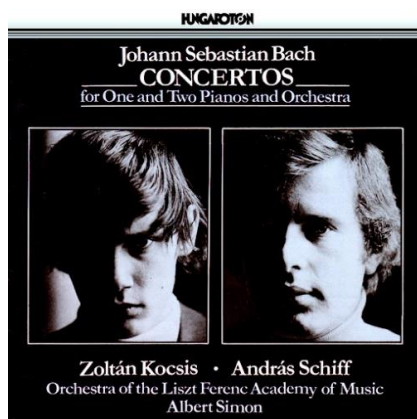
Bach - Zoltán Kocsis & Albert Simon (1974) - Concerto Nr. 1 In D

Minor, BWV 1052 (23:29)

0:00 : Allegro 8:53 : Adagio 16:07 : Allegro

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zenekara

LP Hungaroton – SLPX 11550

Concerto for Piano and Orchestra in E Major BWV 1053: II. Siciliano (4:33)

Concerto for Piano and Orchestra in E Major BWV 1053: III. Allegro (5:47)

Bach Concerto for Piano and Orchestra BWV 1060 (Kocsis,Schiff) (13:32)

© 1987 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Bach - Piano Concertos - Zoltán Kocsis, Orchestra Of The Liszt Music Academy, Albert Simon - Vinyl (50:22)

- 00:00** - A1 Concerto No. 3 In D Major, BWV 1054 - Allegro
07:11 - A2 Concerto No. 3 In D Major, BWV 1054 - Adagio E Sempre Piano
13:17 - A3 Concerto No. 3 In D Major, BWV 1054 - Allegro
15:52 - A4 Concerto No. 5 In F Minor, BWV 1056 - Allegro
19:21 - A5 Concerto No. 5 In F Minor, BWV 1056 - Largo
22:17 - A6 Concerto No. 5 In F Minor, BWV 1056 - Presto
25:56 - B1 Concerto No. 4 In A Major, BWV 1055 - Allegro
29:56 - B2 Concerto No. 4 In A Major, BWV 1055 - Larghetto
36:21 - B3 Concerto No. 4 In A Major, BWV 1055 - Allegro Ma Non Tanto
40:28 - B5 Concerto No. 7 In G Minor, BWV 1058 - Andante
46:50 - B6 Concerto No. 7 In G Minor, BWV 1058 - Allegro Assai

Verdi: Il trovatore - Leonóra - Moldován Stefánia (5:25)

G. Verdi: A trubadúr – Leonóra áriája (I. felv.)
Moldován Stefánia (Leonóra) és Szőnyi Olga (Inez)
A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarát Simon Albert vezényli

Verdi: Il trovatore - Leonóra - Moldován Stefánia (8:06)

G. Verdi: A trubadúr – Leonóra áriája és Miserere (IV. felv.)
Moldován Stefánia (Leonóra) és Pálos Imre (Manrico)
A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát és Énekkarát
Simon Albert vezényli

IV.

BESZÉLGETÉS SIMON ALBERT KARMESTERREL

(1986) (25:50)

A Magyar Rádió Kedves lemezeim sorozatában elhangzott adás
(1986)

Beszélgetőtárs: Papp Márta

A felvételen elhangzik: Liszt Les préludes című szimfonikus költeménye Pierre Monteux vezényletével és Wagner Tannhäuser-nyitánya Fritz Busch és a Staatskapelle Dresden előadásában.